

Ingezonden artikel in Leeuwarder Courant van 15 november 1952

Het orgel te Oosterwolde

In de L.C. van zaterdag 8 november j.l. is een artikel opgenomen over het herbouwen van het orgel in de Ned. Herv. Kerk te Oosterwolde. Hierin komen enkele zinsneden voor die m.i. een nadere toelichting vragen. We lezen dan bv. : "Het bleek veel bewerkelijker te zijn vervaardigd dan nodig was en minder stemmen te bezitten dan op de dispositie stond aangegeven." "Dat het orgel vervaardigd zou zijn door ene inwoner uit Oosterwolde, zoals men ter plaatse wel op grond van een naamplaatje aanneemt, achtte de restaurateur onwaarschijnlijk."

Het orgel bezit wat klankkleur en artisticeit betreft weinig waarden. Bouwtechnisch is het echter ene voortreffelijk instrument. De bouwer heeft het kunststuk volbracht een zelfde stem of op het manuaal, of op het pedaal zelfstandig te laten spreken, iets wat wij bij pneumatische of elektrische orgels kennen. Bij het mechanisch instrument, zoals hier, is zulks als norm niet gebruikelijk en zelfs zeer zeldzaam. We zouden dit systeem kunnen noemen een mechanische transmissie, welke bewerkstelligd wordt door eenzelfde stem een sleep te geven én voor een manuaalregister én voor een pedaalstem. Iedere pijp heeft (bij de enkelvoudige stemmen dan) een ventiel voor de manuaaltoets en een ventiel voor de pedaaltoets. Dit is zeer ingenieus en bewerkelijk. Friesland kent slechts in dit ene orgel een zodanig kunstzinnig werk. Voor zover mij bekend, zijn er in ons land slechts drie dergelijke instrumenten, n.l. in Oosterwolde en in Epen en Eijs, twee dorpen in Limburg. In het buitenland is deze constructie naar ik meen onbekend, althans nimmer in praktijk gebracht.

Deze constructie in Oosterwolde alleen bestempelt het orgel in Oosterwolde tot ene curiositeit, hoewel ik vr4ees dat in herbouwde vorm al dat wel zal zijn verdwenen, lees ik tenminste de zinsnede in het gewraakte artikel goed. Het zou hoogst te betreuren zijn dat met ene handomdraai wederom een kunstzinnig detail verdwenen is en het stelt de vraag of onze Staten, die de laatste jaren zo intensief waken over onze monumenten, ook niet min of meer beschermend kunnen optreden over onze kerkorgels, waarin nog zoveel verborgen is van de grote orgelbouwers van weleer. Wanneer de bescherming slechts zover gaat, dat waarschuwend wordt opgetreden, is reeds veel bereikt.

De inwoners van Oosterwolde hebben het bij 't juiste end, wanneer ze uit overlevering weten, dat hun orgel door ene plaatsgenoot is gebouwd. De L.C. van 6 april 1866 schrijft: "De dag van gister (2 april) was voor ons dorp ene ware vreugdedag; ons krachtig en sierlijk orgel in de Herv. Kerk werd toen ingewijd. Onze geachte predikant sprak bij die gelegenheid, maar aanleiding van 1 Coll 3 vs 16b, over het voortreffelijke van het orgelspel, om de Heer met Psalmen, lofzangen en geestelijke liederen te loven en verzocht na de voorzang de gemeente, begeleid met het orgel, bespeeld door de Heer J. Swildens, hoofdonderwijzer en organist te Drachten, te zingen van het evangel gezang 3 vs 1 enz. Kenners betuigen, dat de toon zowel als de netheid van het orgel voor het uitwendige volkomen zuiver en net zijn. Het geheel is een ware kunststuk en doet den genialen maker H. Noorman, timmerman en orgelmaker alhier, alle eer aan, temeer daar hij het orgelmaken in zijn jeugd slechts ene weinig heeft beoefend en thans op vijftigjarige leeftijd hetzelfde bijna geheel alleen heeft gemaakt met zijn zoon die insgelijks timmerman is, en zijne geheele opleiding in ons dorp heeft genoten." Eveneens maakt de "boekzaal" jaargang 1866 bladz. 368 hierover melding.

L.

A.P. O.